

3. Рейманн М., Корнус О., Паланг Х., Корнус А. Особливості розвитку туристичної діяльності у Сумській області в умовах війни та перспективи на майбутнє. *Наукові записки СумДПУ ім. А.С.Макаренка. Географічні науки*. 2023. Вип. 2 (4).

4. Роїк О.Р., Недзвецька О.В. Шляхи розвитку туристичної сфери України у воєнний період. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки*. 2022. Вип. 46. С. 11–15.

5. Сіра Е. О., Голубець І. М., Безрученков Ю. В. Післявоєнне відновлення туризму в Україні. *Економіка та управління підприємствами*. 2022. Випуск 68. С. 155–158.

СТАН РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Конюх К.В., Корнус О.Г.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Сільський туризм поступово починає займати значну нішу в світовій індустрії туризму. На думку експертів Всесвітньої туристичної організації [6], сільський туризм буде розвиватися досить швидкими темпами, що позитивно впливатиме на економічний розвиток регіону та країни в цілому.

Природні території України, на які мало вплинула діяльність людей, є перспективними для розвитку сільського туризму. Розвиток сільського туризму в Україні повинен стати невід'ємною складовою формування ефективної державної політики регулювання та підтримки туристичної галузі. На наше переконання, саме активне використання відповідних механізмів для активного розвитку внутрішнього туризму, враховуючи природні та кліматичні умови України, є запорукою забезпечення стабільного функціонування такої галузі.

Дія наслідків світової кризи від пандемії та російського вторгнення в Україну засвідчила наскільки вразливою до будь-яких зовнішніх впливів є туристична індустрія. У майбутньому саме сільський вид туризму повинен стати найбільш розвинутим у країнах, що забезпечить формування більш стійких умов для функціонування туристичних підприємств. Саме тому забезпечення належних умов для активного розвитку сільського туризму є в Україні як ніколи актуальним.

В Україні наявні всі можливості для розвитку сільського туризму, а саме багатий природно-рекреаційний потенціал та його значна роль у стимулюванні соціально-економічного розвитку регіонів України (майже 15% території складають зони відпочинку, гірські та прибережні ландшафти, збережені національні традиції, архітектура, близько 38 національних і регіональних парків), близько 400 джерел мінеральних вод, 100 родовищ лікувальних вод (69,3% території України). Крім того, значна частина цих ресурсів зосереджена

в сільській місцевості. Також, в Україні нараховується понад 150 тис. об'єктів культурної спадщини, з яких використовуються не більше 5,5 тис. [3].

Згідно даних експертів приблизно 10% приватного житла в селах України (а це 6,3 млн житлових будинків) потенційно можуть бути використані для прийому туристів. При цьому 2/3 готової до реалізації сільськогосподарської продукції вироблялося в особистих селянських господарствах [2].

Але, на жаль, офіційно зареєстровано лише близько чотирьох сотень селянських садиб, які надають такі послуги. Реальну динаміку кількості садиб в Україні визначити не можливо, адже відсутня достовірна інформація (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка розвитку галузі сільського туризму в Україні [7]

| Рік | 2020 | 2021 | Відхилення 2021/2020 |
|--------------------------------|-------|-------|----------------------|
| Кількість садиб, од. | 375 | 377 | 2 |
| Площа садиб м ² | 66986 | 71208 | 5219 |
| Середня місткість садиб, місць | 12,6 | 13,5 | 0,9 |
| Кількість розміщених осіб | 49948 | 39311 | -10637 |

Аналізуючи дані з табл. 1, бачимо негативну динаміку розвитку сільського туризму у 2020-2021 роках, оскільки загальна кількість садиб по країні (фізичних осіб-підприємців), які надавали туристичні послуги у 2021 році, зросла на 2 одиниці проти 375 у 2020 році та налічує 377 садиб. Зокрема, їх загальна площа зросла на 5 219,2 тис. м² і сягнула 71 208,4 м², тоді як у 2021 році житлова площа зменшилася на 6 431 м² до 23 556,7 м². Щодо кількості розміщених осіб, то у 2021 році вона зменшилася на 10 637 до 39 311 осіб. Водночас середня місткість сільських садиб зросла до 0,9 місця.

У 2018 році на території України функціонування сільського туризму наявне майже по всій території країни, але з різним рівнем інтенсивності розвитку (табл. 2).

Таблиця 2

Розвиток сільського туризм в Україні станом на 2018 рік

| Регіон | Кількість садиб, од. | Кількість осіб, що перебували у закладах, осіб | Середня місткість садиб, місць | Площа садиб, м ² | |
|------------------|----------------------|------------------------------------------------|--------------------------------|-----------------------------|----------------------|
| | | | | усього | у тому числі житлова |
| Україна | 210 | 55336 | 13,5 | 94 763,1 | 45 924,1 |
| Вінницька | 5 | 156 | 12,0 | 1052,1 | 213,1 |
| Волинська | 3 | 2628 | 15,0 | 280,0 | 188,0 |
| Дніпропетровська | 17 | 4937 | 9,0 | 1126,4 | 675,8 |
| Донецька | - | - | - | - | - |
| Житомирська | 5 | 413 | 9,5 | 815,3 | 489,2 |
| Закарпатська | 24 | 3946 | 10,2 | 26511,4 | 15906,8 |

Восьмі Сумські наукові географічні читання (13-14 жовтня 2023 р.)

| | | | | | |
|-------------------|----|-------|------|----------|---------|
| Запорізька | 8 | 7154 | 9,8 | 3254,9 | 1952,9 |
| Івано-Франківська | 35 | 10382 | 12,8 | 37 254,5 | 15178,7 |
| Київська | 26 | 1917 | 9,8 | 4 126,1 | 2475,7 |
| Кіровоградська | 9 | 126 | 11,5 | 750,0 | 240,0 |
| Луганська | - | - | - | - | - |
| Львівська | 19 | 9575 | 19,5 | 4060,9 | 2064,5 |
| Миколаївська | 1 | 643 | 7,0 | 98,0 | 70,0 |
| Одеська | 6 | 822 | 8,0 | 1216,6 | 729,9 |
| Полтавська | 16 | 4560 | 23,5 | 3680,0 | 2208,0 |
| Рівненська | - | - | - | - | - |
| Сумська | - | - | - | - | - |
| Тернопільська | 2 | 622 | 26,5 | 1145,9 | 773,6 |
| Харківська | 7 | 1866 | 10,5 | 1546,7 | 928,0 |
| Херсонська | 4 | 926 | 13,3 | 3613,0 | 2167,8 |
| Хмельницька | 1 | 62 | 23,5 | 86,0 | 80,0 |
| Черкаська | 20 | 4484 | 7,5 | 3771,3 | 1990,9 |
| Чернівецька | 2 | 116 | 16,2 | 374,0 | 298,0 |
| Чернігівська | - | - | - | - | - |

Складено авторами на основі даних [7]

У деяких областях існує взагалі один об'єкт сільського туризму. Тобто у такому випадку попит є більшим за пропозицію і є потенціал до розвитку підприємницької діяльності у даній сфері. Наприклад, до таких регіонів можна віднести Дніпропетровську, Вінницьку, Полтавську області.

Динаміка кількості сільських зелених садиб по Україні в 2020-2021 рр. наведена в табл. 3.

Таблиця 3

Сільський туризм у регіонах України у 2020–2021 роках (фізичні особи-підприємці)

| Області | Кількість садиб, од. | | Кількість осіб, що перебували у закладах, осіб | | Середня місткість садиб, місць | | Площа садиб, м ² | |
|-------------------|----------------------|------|------------------------------------------------|-------|--------------------------------|------|-----------------------------|-------|
| | 2020 | 2021 | 2020 | 2021 | 2020 | 2021 | 2020 | 2021 |
| Україна | 375 | 377 | 49948 | 39311 | 12,6 | 13,5 | 65926 | 71208 |
| Вінницька | 1 | 1 | 30 | 40 | 12 | 12 | 80 | 80 |
| Волинська | 2 | 2 | 2751 | 3097 | 15 | 15 | 1052 | 1052 |
| Закарпатська | 8 | 8 | 1628 | 1356 | 19 | 20 | 2200 | 11141 |
| Запорізька | 1 | - | 8 | - | 6 | - | 60 | - |
| Івано-Франківська | 184 | 163 | 22935 | 16903 | 10 | 12 | 27259 | 25076 |
| Львівська | 36 | 23 | 8316 | 5227 | 13 | 14 | 9838 | 6678 |
| Миколаївська | - | 1 | - | 19 | - | 15 | - | 300 |
| Одеська | 7 | - | 1566 | - | 13 | - | 1090 | - |
| Полтавська | 3 | 3 | 172 | 477 | 9 | 9 | 428 | 428 |
| Херсонська | 2 | - | 378 | - | 59 | - | 2528 | - |
| Хмельницька | 6 | 5 | 4302 | 2728 | 20 | 23 | 1716 | 1653 |
| Черкаська | 9 | 5 | 289 | 281 | 7 | 6 | 900 | 531 |
| Чернігівська | 16 | 15 | 4720 | 4207 | 22 | 18 | 3936 | 2816 |

Складено авторами на основі даних [7]

Як бачимо з наведених даних, у 2021 році в деяких регіонах країни відбулося зменшення кількості агросадиб, що призвело до зникнення цих територій з карти туристичних маршрутів сільського туризму в Україні.

З огляду на оцінку кількості туристів, які скористалися послугами сільського туризму за регіонами, лідерами є Івано-Франківська (2020 р. – 22 935 осіб, 2021 р. – 16 903 особи), Львівська (2020 р. – 8 316 осіб, 2021 р. – 5 225 осіб) та Чернівецька (2020 р. – 4720 осіб, 2021 р. – 5207 осіб) області. У 2020 році дві садиби Волинської області надали послуги 2 751 туристу, а, наприклад, 9 садиб Черкаської області відвідали лише 289 туристів [4].

Узагальнену інформацію про частку садиб за регіонами у 2021 році наведено на рис. 1.

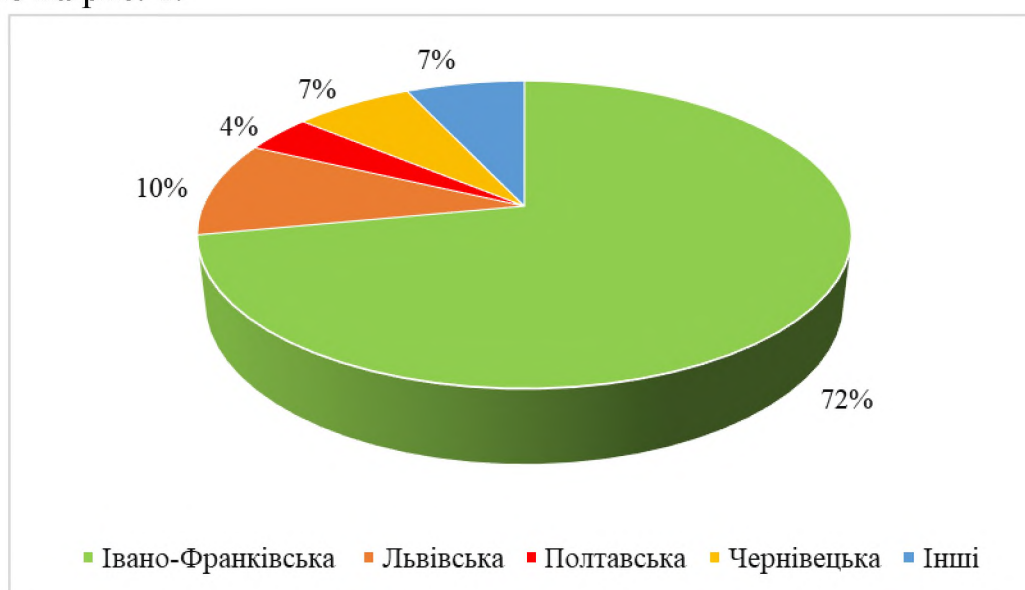


Рис. 1. Частина садиб за регіонами України у 2021 році [4]

Як бачимо, найбільша кількість садиб зосереджена в Івано-Франківській області – 72 % від загальної кількості садиб [4].

Значну роль у просуванні національного бренду сільського туризму відіграють громадські організації, зокрема ГО «Спілка сільського зеленого туризму України», якою з 2008 року впроваджується програма добровільної категоризації «Українська гостинна садиба». Ціллю створення громадської організації є об'єднання власників бізнесу та туристів на великих комунікаційних та маркетингових площадках, створення привабливої та якісної альтернативи туристам для вибору відпочинку в сфері сільського туризму та допомоги фермерським господарствам у створенні умов для стійкого економічного розвитку. ГО «Спілка розвитку сільського зеленого туризму» розробила та затвердила Програму добровільної категоризації «Український гостинний хутір» у сфері сільського туризму. Це зроблено з метою підвищення

якості комплексного туристичного обслуговування, наданих послуг розміщення та спільного розвитку сільських територій в Україні. Дана класифікація є добровільною. Знак видається на термін до двох років, що підтверджується відповідним сертифікатом. Наразі категорію отримали 126 садиб із 20 областей, яким видано категорійний сертифікат мережі «Українська садиба гостинності» [8].

Поширення категоризації зеленого туризму у регіонах України наведено у табл. 4.

Таблиця 4

Категоризація у сфері сільського туризму «Українська гостинна садиба» [4]

| Рівень розвитку | Назва області | Кількість садиб | | | | |
|--------------------------------------|-------------------|-----------------|----------------|----------------|--------|---------------------------|
| | | Категорії | | | | |
| | | 3 (найвища) | 2 категорія | 1 категорія | базова | Садиба (без категорії) |
| Найбільш розвинений сільський туризм | Івано-Франківська | 3 | 1 | 2 | 2 | 4 |
| | Закарпатська | 2 | 7 | 5 | 19 | 1 |
| | Львівська | 2 | 2 | | 2 | |
| | Київська | 1 | 2 | 2 | 6 | 2 |
| | Черкаська | 2 | 3 | 5 | 4 | 2 |
| | Кіровоградська | | 2 | 2 | 3 | 2 |
| Середньо-розвинений сільський туризм | Чернігівська | | | | 3 | 3 |
| | Полтавська | 2 | | | 1 | 2 |
| | Волинська | | 3 | | | |
| | Житомирська | 2 | | | 2 | 1 |
| | Сумська | 2 | | | 2 | 1 |
| Мало-розвинений сільський туризм | Одеська | 3 | | | 2 | 2 |
| | Вінницька | 1 | | | 3 | |
| | Хмельницька | 1 | 1 | | 1 | |
| | Чернівецька | 1 | | | 1 | |
| | Тернопільська | | 2 | | 1 | |
| Херсонська | | | | 2 | 1 | |

Як бачимо, найбільшого поширення сільський туризм набув у західних регіонах (Закарпатській, Івано-Франківській, Київській, Черкаській, Кіровоградській областях) [8]. Зважаючи на значний розвиток сільського туризму в західних та центральних регіонах, вважаємо за доцільне провести аналіз його поширення саме на цих територіях.

Аналізуючи статистичну інформацію щодо функціонування агросадиб у регіонах України, можна відзначити, що сільський туризм розвивається практично в усіх регіонах нашої держави, але з високою концентрацією та переважанням на території Західної України, яка пов'язане насамперед з природно-кліматичними умовами, наявністю історико-культурних об'єктів та збереженням національних самобутніх традицій населення.

Зростання доходів населення певним чином сприяло розвитку внутрішнього туризму, зокрема сільського туризму, а також підвищенню попиту відпочивальників на мандрівки до регіонів, що раніше ще не були популярними. Упродовж останніх років простежується тенденція до зростання кількості іноземних туристів, яка свідчить про позитивні процеси в українській туристичній індустрії (рис. 2.).



Рис. 2. Динаміка кількості туристів та садіб в Україні, які відвідали за період 2017-2021 рр. (складено авторами на основі даних [7])

Так, за даними рис. 2 бачимо в цілому за 2017-2021 роки спостерігається зростання туристичних потоків та обсягів туристичного підприємництва в сільській місцевості.

Сьогодні в Україні існують наступні моделі організації сільського туризму:

1. Заснування сільського туризму на базі існуючих домогосподарств чи особистого селянського господарства (агросадиба), що здатна забезпечити не більше 9 ліжок-місць. Така модель є найбільш успішною для сільській місцевості, що є потенційно привабливою для споживачів відповідного виду послуг та має відповідні ресурси.

2. Надання послуг сільського туризму на основі використання приватних туристичних об'єктів, розташованих у сільській місцевості. Така модель успішно реалізується у формі культурно-етнографічних центрів або стилізованих агротуристичних хуторів.

3. Організація сільськогосподарських тематичних парків і центрів, що визначає таку модель організації сільського туризму як найперспективнішу, оскільки вона орієнтована на ознайомлення як з традиційним способом ведення

сільськогосподарського господарства, так і з популяризацію технологічних інновацій у сільському господарстві, альтернативних джерел енергії.

Перепонами розвитку сільського туризму в Україні є:

1. продовження війни в Україні;
2. негативний вплив на стан довкілля внаслідок збільшення кількості туристів і рекреантів;
3. відсутність чітких вимог у Законодавстві України щодо масштабів надання послуг і використання природних ресурсів у сфері сільського туризму;
4. недостатнє фінансування, спрямоване на реконструкцію екскурсійних об'єктів у сільській місцевості;
5. відсутність державного забезпечення та незадовільний стан об'єктів культурної спадщини;
6. низька якість рекламно-інформаційного контенту щодо популяризації туристичного продукту на українському та міжнародний ринках;
7. виїзд молоді та переважання жителів похилого віку у сільській місцевості;
8. відсутність фінансової мотивації для створення на сільських територіях конкурентоспроможного бізнесу у сфері сільського туризму.

Таким чином, для подальшого розвитку сільського туризму в Україні необхідно сформувати єдину законодавчу базу, яка контролюватиме цю сферу обслуговування та класифікувати існуючі заклади відпочинку. Нині сільський туризм є популярним серед туристів з усього світу вже тривалий час. В Україні функціонування сільського туризму наявне майже по всій території країни, але з різним рівнем інтенсивності розвитку.

Список використаних джерел

1. Зелений туризм – панацея чи черговий міф? URL: <http://www.greentour.com.ua/ukrainian/progress/arch/> (дата звернення: 03.01.2023).
2. Кучай О. В. Перспективи сільського зеленого туризму в Україні та його роль у розвитку сільських територій. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2016. № 5. С. 236-244.
3. Литвин І.В., Нек М.О. Проблеми та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в регіоні. *Регіональна економіка*. 2018, № 2. С. 81–88.
4. Матвійчук, Л.Ю. Регіональні особливості поширення зеленого туризму в Україні. *Зб. наук. праць «Економічні науки. Серія». Регіональна економіка*. Вип. 11 (43). Луцьк: ЛНТУ, 2021. С.149-158.
5. Махиня С.О. Європейський шлях розвитку сільського зеленого туризму: досвід для України. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2022. № 37. С. 79-84.
6. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації. URL: www.unwto.org (дата звернення: 20.07.2023).
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 20.07.2023).

8. Спілка сприяння розвитку сільському зеленому туризму. URL: <http://www.greentour.com.ua>(дата звернення: 20.07.2023).

9. Корнус А. О. Кластерний підхід у системі виробничого туризму / А.О. Корнус, О.Г. Корнус, С.І. Сюткін. *Географія та туризм*. 2019. №53. 9-15. DOI: <https://doi.org/10.17721/2308-135X.2019.53.9-15>

ОЦІНКА ПОСУШЛИВОСТІ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ У 2022 РОЦІ ЗА КОМБІНАЦІЄЮ ІНДЕКСІВ SPI ТА TWS

Корнус А.О.¹, Кисельова А.Є.¹, Пономарьов О.М.²

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка
Сумський обласний центр з гідрометеорології

Для оцінки посушливості території, зокрема метеорологічної та гідрологічної посух традиційно використовувалися різноманітні розрахункові коефіцієнти, обчислення яких потребує тривалих часових та просторових рядів метеорологічних спостережень. Однак сьогодні існує низка web-ресурсів, які не тільки дають оперативні значення метеокліматичних показників, а й відкривають можливості створювати інтернет-кари з роздільною здатністю, достатньою для багатьох наукових завдань. Одним з таких ресурсів є Європейська обсерваторія посух – European Drought Observatory (EDO). Сторінки EDO містять інформацію, що стосується не тільки посух, а й велику кількість інших індикаторів, отриманих з різних джерел, включаючи як дані з метеостанцій і гідрологічних постів, так і супутникові вимірювання та результати різноманітних моделювань. Різні інструменти, такі як Compare Layers чи Interactive Mapviewer, дозволяють відображати, картографувати та аналізувати різноманітну метеокліматичну інформацію.

Стандартизований індекс опадів – Standardized Precipitation Index (SPI) є найбільш поширеним у світі показником для виявлення та характеристики метеорологічних посух, який використовує і EDO. Індикатор SPI, розроблений [7] і детально описаний [3], вимірює аномалії опадів у певному місці на основі порівняння спостережуваної загальної кількості опадів за певний період накопичення (наприклад, 1, 3, 12, 24 чи 48 місяців) з ковзним вікном обраної тривалості, з довгостроковими даними про кількість опадів за цей період.

Як відомо, статистичний розподіл накопичення опадів за певні інтервали часу (наприклад, за добу, 1 місяць, 3 місяці) протягом тривалого часового ряду (щонайменше 30 років) може бути ефективно представлений двопараметричним неперервним розподілом ймовірностей, відомим як «гамма-розподіл». У нашому випадку довгостроковий гамма-розподіл базується на даних за базовий багаторічний період з 1981 по 2010 рік (включно). Для того,